

nøglehullet

NR. 1 1994

TIL LOKAL-
HISTORIEN

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

Godt nordsjællandsk bøgetræ til danske møbler. Skovhugsten i Ravnsholt er fotograferet af Maarbjerg i Gentofte, der er bestilt af Fritz Hansens Møbelfabrik til at skildre, hvor det gode møbeltræ stammer fra. Fotografiet er ét af flere væsentlige Lillerød-fotos, som arkivet for nylig har modtaget fra den tidligere Lillerød kommunes gemmer.

PROGRAMMET

TIRSDAG den 22. FEBRUAR kl. 19.30 i CENTERHALLEN (1.sal):

ORDINÆR GENERALFORSAMLING. Dagsorden ifølge lovene.

Efter generalforsamlingen fortæller lektor STIG OBEL om FREDERIK II's KANALER. For at skaffe vand til Frederiksborg Slotssø lod Frederik II i midten af 1500-tallet anlægge mange kilometer kanaler både nord og syd for Frederiksborg. STIG OBEL har fundet disse kanaler, og udfra kort og lysbilleder vil han fortælle historien bag dette enorme gravearbejde, ligesom han vil omtale omegnens kilder samt brugen af "rødt" og "hvidt" vand.

ONSDAG den 2. MARTS/TORSDAG den 3. MARTS 1994 fra 19.30:

ÅBENT I ARKIVET EFTER AFTALE. Husk at ringe til arkivet senest dagen før inden kl. 13.00 og aftal tid.

ONSDAG den 6. APRIL 1994 fra kl. 19.30:

ÅBENT I ARKIVET EFTER AFTALE. Husk at ringe til arkivet senest dagen før inden kl. 13.00 og aftal tid.

TORSDAG den 7. APRIL kl. 19.30 på HOVEDBIBLIOTEKET (Store sal):

ALLERØD KOMMUNE I POSTKORT. Ole Høegh Post fortæller om arkivets store samling af postkort med motiv fra alle mulige og umulige lokaliteter i kommunen og viser lysbilleder af disse.

Lokalhistorisk Arkiv på Frederiksborgvej 59, Lillerød har åbent hver TIRSDAG kl. 9-13 samt første ONSDAG og TORSDAG i måneden kl. 19.30-22.00 - dog kun efter aftale med arkivleder Birthe Skovholm formiddage man-tors. på arkivets tlf. : 42 27 08 91

Henvendelse kan også ske til :

Ole Høegh Post (formand) tlf. : 42 27 53 26
Wolthersvej 6, Lillerød, 3450 Allerød

Karen Andersen (sekretær) tlf. : 42 27 51 73
Cedervangen 32, Lillerød, 3450 Allerød

Nøglehullet er medlemsblad for Lokalhistorisk Arkiv & Forening i Allerød Kommune. Dette nr. er redigeret af Birthe Skovholm og Ole Høegh Post. Trykt af Preben Jensen i 350 eks. **JAN. 1994**

ISSN 0905-4146

GRUS I MASKINEN - ELLER MANGLEDE DER GRUS?

Enevældens embedsmænd havde i 1840'erne nok ikke den store respekt for de nyoprettede, lokale sogneforstanderskaber. Men en nedladende skrivelse fra Frederiksborg Amts vejinspektør, jagtjunker Ørsted til sogneforstanderskabet i Blovstrød, fik dog amtmanden til at kalde ham til orden, efter at forstanderskabet havde reageret fornærmet på hans krænkende tone.

Det er interessant, at der forløber næsten et halvt år, inden hr. jagtjunkereren må trække i land. Har det mon haft betydning at enevælden sang på sit sidste vers? Da Ørsted formulerer sit brev (14. juli 1847) er der kun 15 måneder til, at den grundlovgivende rigsforsamling træder sammen.

Sagen, som her dukker op i Blovstrød sognearkiv, viser den tids mistillid mellem land og by, mellem embedsmænd og bønder. Jagtjunkereren*) sender den 25. februar 1847 en skrivelse til Blovstrød sogneforstanderskab, hvori han besværer sig således: "I Blovstrød Sogn findes paa mange Steder Vejenes Vedligeholdelse udført paa en saavel ulovmedholdelig som høist fordærve-

*) Rangforordningens 6.klasse nr. 11.

Blovstrød

Sogneforstanderskabs

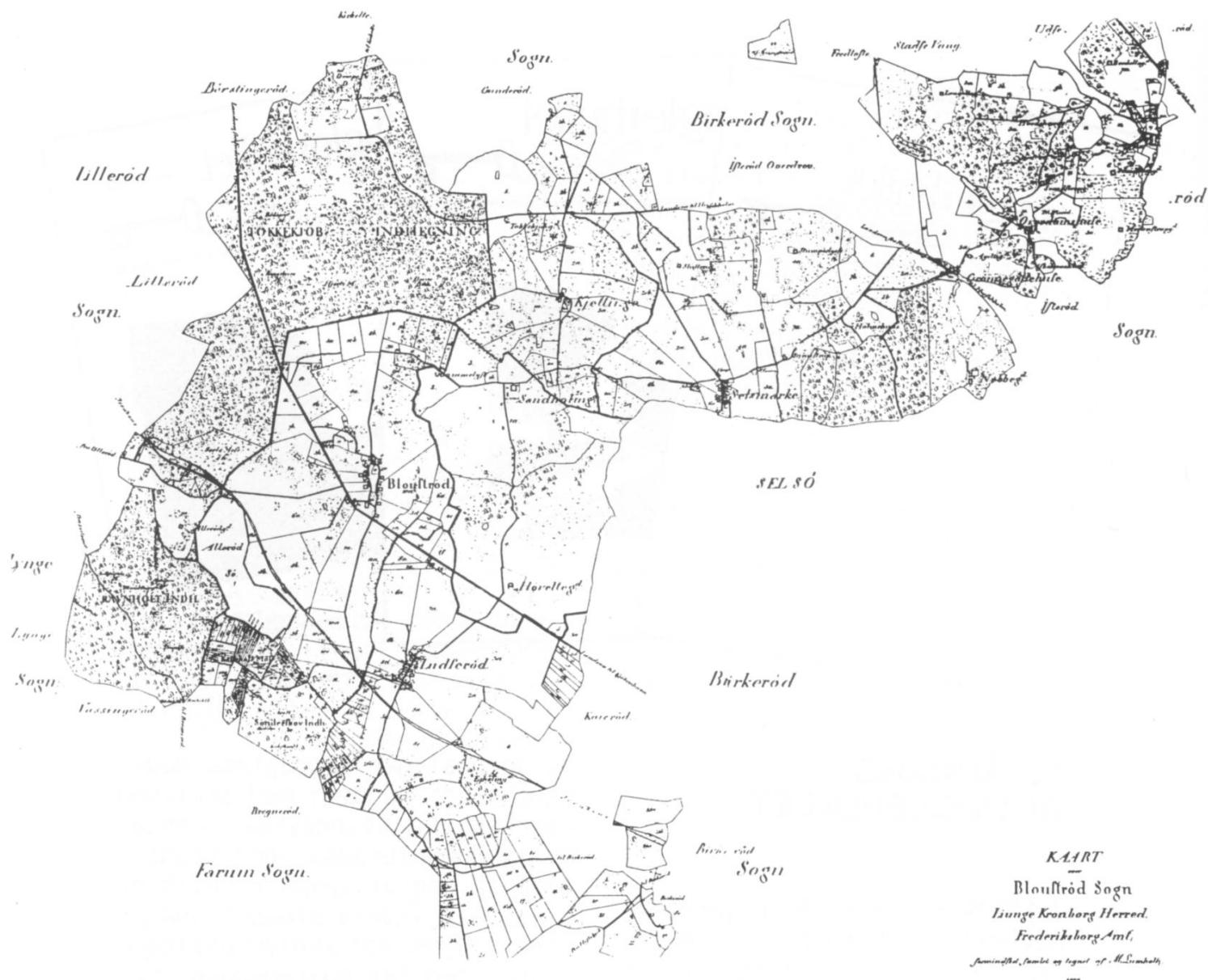
Forhandlings-Protocol

1842.

lig og uhensigtsmæssig Maade, idet der i Hullerne og Hjulsporene ere fyldte store Stene, der hverken ere jævnt henlagte eller dækkede med Gruus og saaledes danner en høist maadelig og ubekvem Veibane at kjøre paa. Ved at henlede Sogneforstanderskabets Opmærksomhed herpaa, er jeg saa fri at udbede mig dets behagelige medvirken til Afskaffelse af denne fordærlige Skik." Det var for meget for sogneforstanderskabet, der på sit møde den 24. marts 1847 tog sagen op. I protokollen finder vi følgende referat:

"Idet Sogneforstanderskabet ei kan forklare hvor og til hvilke Veistrækninger dermed sigtes da intet Veiarbejde der er udført paa nævnte Maade er noget af Medlemmerne bekjendt, men Sogneforstanderskabet tillige troer at have virket til Veivæsenets .....Forbedring her i sognet i de 2de sidste Aar man specielt har taget sig af den Sag

Bloustrød sogn 1878

"Hr. Ørsted paaviste Bloustrød Gade, nemlig den Deel indtil Skolen samt angav Veien fra Sogneveien til Storskovsveien igjennem Kjettinge som de der formeentlig sigtedes til, men da disse Veistrækninger var udenfor Regulativet for de Veie der hører under det offentlige Tilsyn og ei heller efter Sogneforstanderskabets Anskuelse kunne skjønnes at være i den Tilstand at de fortjente den givne Dadel kunne man ei ansee Hr. Ørsted til Competent at fremkomme

med en saadan Anke, imidlertid da Hr. Ørsted erklære(de) for Forsamlingen at han ingenlunde havde havt til Hensigt hverken at krænke eller tilrettevise Sogneforstanderskabet men kun i den Hensigt at afhjælpe de..... Mangler fandt man sig tilfreds med bemeldte Erklæring--." Bøndernes sejr fremhæves af, at jagtjunkereren som den første har måttet underskrive mødereferatet i protokollen.

Max Jakobsen og Per Jørgensen

10. ÅRGANG AF NØGLEHULLETT

I LFAK's første år udsendtes med mellemrum en fotokopieret "medlemsmeddelelse" for at indkalde medlemmerne til møder og andre arrangementer.

I 1984 ændrede vi disse ret kedelige A-4 ark til et egentligt medlemsblad med billeder, resultater af arkivstudier, arkivtilgange og andet bladstof.

"Nøglehullet", det letfattelige navn til foreningen med nøglelogoet, tager nu fat på 10. årgang. Det synes vi, bør nævnes her.

De første numre var naturligt nok lidt eksperimenterende. Først et fotokopieret, siden et par numre med maskinskrevne, nedkopierede A-4 sider, flot offset-trykt på glittet papir,

og dernæst den 2-spaltede model, skrevet "i hånden" med skrivemaskineskrift. Så prøvede vi en umulig computersats, der trods alt var nem at lave. Endelig er vi indtil videre stoppet ved arkivets nydelige skrivemaskinesats med løs højremargin i 2 spalter som nu.

De hoppende overskrifter afslører nattearbejdet med løse gribebogstaver, og en vigende tryk-kvalitet forklares stadig med nedslidt institutionstrykkeudstyr.

Nu har vi skiftet til computersats i overskrifter, mens almindelig "sats" stadig hakkes ned på arkivets elektriske maskine. Desværre udgives de 3 årlige numre med en tidsplan, der inddrager redaktørens jule-, påske- og sommerferie!

Ole Høegh Post

HVAD SKETE DER?

Vi er jo mange, der læser kirkebøger for at finde vore forfædre. Vi ved også, at det kan være ret kedsommeligt - og undertiden også vanskeligt - at læse sig gennem de mange uvedmende navne, indtil man finder de navne og data, man søger. Vi ved også alle, at vi nu og da støder på mærkelige og usædvanlige oplysninger, som lader os få et lille glimt af det almindelige liv bag kirkebogens formelle og korrekte overflade. Så bliver man nysgerrig, men desværre bliver ens nysgerrighed næsten aldrig tilfredsstillet. Til gengæld kan man fornøje sig med at lade fantasien lege med løsninger på de oplysninger, man har samlet.

Her følger et eksempel af den art fra Lillerød Kirkebog.

Pastor Junge skriver:

" 1794, Onsdag d. 29. Januar trolovede i Lillerød Ungkarl Anders Andersen tjenende i Birkerød og Quindfolket Maria Poulsdatter af Lillerød.

Forlovere var Gaardmænd i Lillerød Peder Jørgensen og Lars Hansen".

Næste indførelse i kirkebogen - uden dato - fortæller følgende:

"Da disse foranførte Trolovede,

formedelst visse indløbne Omstændigheder, fandtes at have en kiendelig Uvillighed til hinanden, som i Fremtiden kunne have lagt Grunden til et ulyksaligt Ægteskab, besluttede de samtlige underskrevne i Guds Navn at lade det hele ophæves. Til Vitterlighed underskriver A.A.S, Anders Andersen, M.P.S. Maria Poulsdatter og P.I.S. og L.H.S."

Da jeg ved, at præsterne bruger ordene quindfolk eller fruentimmer om kvinder, som har født børn udenfor ægteskab, søgte jeg blandt fødsler og fandt denne dåb fra 1793, indført af Pastor Junge.

"Kristi Himmelfartsdag d. 9. Maj. (Døbt) Quinden Maria Poulsdatter af Bagerhusene hendes uægte Søn NIELS, fød Onsdag d. 1. Maj, baaren af Bendte Pedersdatter, Jacob Nielsens Hustru sammesteds. Testes: Jacob Nielsen, Niels Jørgen fra Lillerød og Engelbrecht Andersen, Udfløtter. Til Barnefader udlagde hun en vis Poul Haaning, men hun har stedse opholdt sig hos Stedfaderen Anders Christensen i Lillerød".

Der står altid noget om barnefaderen ved de såkaldte uægte fødsler, men en kommentar af så insinuerende karakter har jeg sjældent set.

Måske giver denne kommentar Forklaringen på, at trolovelsen i 1794 blev hævet.

Kilde:Lillerød kirkebog 1739-1814, s. 71 og 33.

Karen Andersen

ARKIVNYT

FOTOGRAFIER OG MEGET ANDET FRA DEN TIDLIGERE LILLERØD KOMMUNE

Lokalhistorisk arkiv har for nylig modtaget en større samling fotografier fra det gamle Lillerød samt en stor bunke papirer. Det hele stammer fra Lillerød kommune, og en hel del har notater af Erik Pers Lassen bagpå. Vi kender mange af billederne som affotograferinger fra lysbilleder (Ebbesens Samling), men her har vi pludselig de originale sort/hvide fotografier af en hel anden kvalitet end dem, vi allerede har.

Der er også flere motiver, som arkivet slet ikke har billeder af, og vi viser på de følgende sider et lille udsnit af de mange fotografier.

Blandt papirerne kan nævnes en del om Lillerød skole og dennes udbygning, udstykningen af vilakvarteret ved Tokkekøb Hegn, udstykningen af Kirkehavegård samt en masse om det allerførste lokalhistoriske tiltag i Lillerød med AOF's foredragsrække og studiekreds. Endelig indeholder materialet flere eksemplarer af udkast til Erik Pers Lassens Lillerød-artikler, der senere blev trykt i "Lillerødbogen" udgivet af Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Lillerød.

ROMAN FRA "LILLERØD"

Den succesrige ungdomsforfatter LARS-HENRIK OLSEN har udgivet første bind i en trilogi ved navn "Som landet lå".

Det er en historisk roman fra middelalderen, og hovedpersonen slår sig ned i en lille landsby i nordøstsjælland, som forfatteren har valgt at kalde Lillerød. Historien er god nok, men det er ren fiktion.

BOGUDSALG

Bestyrelsen har på sit sidste møde besluttet at sætte "LYNGE GENNEM 900 ÅR" og "SKOMAGERENS LÆST..." på udsalg.

Prisen pr. bog bliver nu kr. 20,00 for medlemmer mod før kr. 75,00 og kr. 50,00.

"LYNGE GENNEM 900 ÅR" udkom i 1985 i anledning af 900-årsjubelåret, og består af artikler om forholdene i Lyngby, skrevet af forskellige personer med tilknytning til egnen. Bogen er på 224 sider og rigt illustreret. "SKOMAGERENS LÆST..." Hans Olsens livserindringer er udgivet i anledning af LAFAK's 10 årsjubelæum i 1988. Erindringerne er skrevet af Hans Olsen, (født 1869) der levede en stor del af sit liv lige udenfor Lillerød, dér hvor Lyngby Overdrev begynder. Vi følger den unge Hans Olsen til egnens teglværker, kroerne og savværkerne og til fods rundt i Lyngby med posten. Bogen er på 50 sider med mange kort og fotografier.

OHP og BS

Sådan! 13.5.1952 udskiftedes stationens navneskilte, og fotografen har dækket situationen i et par optagelser, hvoraf dette er helt nyt for arkivet.

Lillerød station ca. 1909: Sporene ses helt tæt på stationsbygningen, og der er ingen perroner. Fotografiet kendes af mange, fordi det hang som fotostat i Sparekassen på M.D.Madsensvej.

Telefoncentralen i Lillerød var, indtil automatiseringen for ca. 30 år siden indrettet i dette, endnu eksisterende, ydmyge hus på Fritz Hansensvej.

Indenfor ved centralens omstillingsbord. Centralen hed fra starten Allerød og ikke Lillerød, der kunne forveksles med Hillerød.

Stationskiosken lå i 1958 samme sted som den nuværende. Bemærk nedgangen og til venstre et 2-etages beboelseshus for jernbaneansatte.

"Øen" ved Stationspladsen fotograferet af Gunnar Larsen i 1958 fra et vindue i ejendommen M.D.Madsensvej 1. Huset på "Øen" til højre, nærmest stationen, er et almindeligt banehus. Det andet, en rødstensvilla, var også beboet af banepersonale. Bagved ses ejendommen Paradisgården til højre og pendanten overfor med Rønne Allé imellem. Til venstre: "Villa Vito".

Lillerød Sprøjtehus ved Sprøjtedammen på Frederiksborgvej fotograferet før nedrivningen i begyndelsen af 1950'erne. Selve sprøjten er bevaret og deponeret hos Falck.

Den gamle landevej Frederiksborgvej, hvor Enghaven støder til nær Hvidesten. Billedet er udateret og før Rønne Allé og Mølle-vænget blev anlagt. Poppeltræerne faldt i slutningen af 40'erne.

Lillerød kirke og Frederiksborgvej i 1920'erne. Frederiksborgvej var bygaden og ses her som opkørt jordvej, længe inden man begyndte at tjære vejene. Poplerne til højre står foran Kirkehavegård, hvis oprindelige indkørsel var den nærmest kirken. Til venstre gavlen af et gammelt stråtækt hus, der siden er erstattet af det nuværende, nydelige hvide teglhængte hus. Desværre findes ingen fotos af det første hus i arkivet. Endnu?

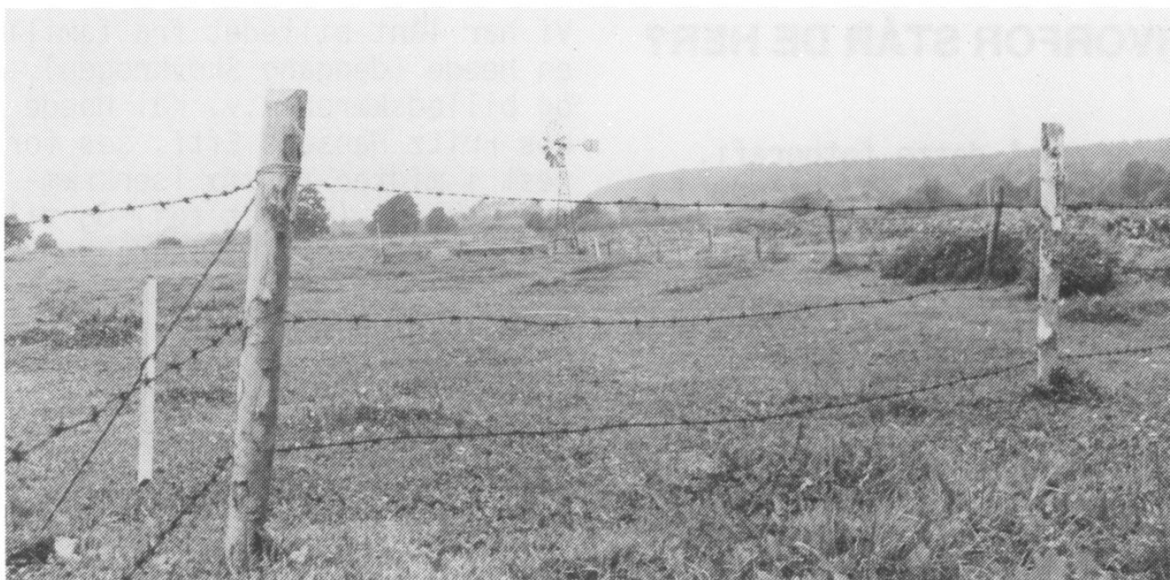
Sandholmgård på Sandholmvej i Horsemosen. Eksisterer endnu i samme stil som her (ca. 1950). Søen er nu fyldt op, hønsehuset nedrevet og i stedet er der bygget gule parcelhuse. Sandholmgård var sammen med Horsemosegård de eneste landbrugsejendomme i Horsemoseområdet.

Tokkekøbvej i Horsemosen som postkort: Billedet viser Lillerød Lervarefabrik og pottemager Hansens villa ca. 1914. Pottemageriet brændte i 1951, og siden har det været indrettet i den lave lagerbygning i midten.

Grosserer Mads Daniel Madsen på altanen i sin nye "Villa Landro", der opførtes på bar mark i 1904 ved Madsens landejendom, nu kaldet Irisgården. Madsen udstykkede gården og erstattede den krogede markvej med den helt lige M.D.Madsensvej. Bag villaen, der lå, hvor nu farvehandel og sportsmagasin er, anes den nedbrændte sydløge fra Irisgården.

Enghaven i Lillerød i august 1963: Her planlagde man dengang at opføre det nye rensningsanlæg - i stedet for bare at sende spildevandet fra Søgrøften til Kollerød Å -og Roskilde Fjord.

HVORFOR STÅR DE HER?

Se godt på dette fotografi. 26 personer, heraf mest mænd i moden alder, er opstillet foran en villa, der lå ved M.D. Madsensvej-Frederiksborgvej-krydset overfor Lillerød Bageri, hvor der nu er p-plads. Man genkender en del kendte Lillerødborgere, men kender ikke anledningen til sammenkomsten, vistnok i slutningen af 1940'erne. På det tidspunkt boede overassistent ved Statsbanerne, H.C. Andersen i det pæne hus, og det kan være ham, der fejrer jubilæum eller rund fødselsdag.

Vi har lånt billedet fra familien Heede (dengang Skovkrogen), og billedskærer m.v. Kai Heede hos Fritz Hansens Eftf. ses forrest i midten t.v. for isenkræmmer Borning (i gråt tøj) og til højre ses værten H.C. Andersen og frue. På trappen står tre mænd i jernbaneuniformer med blanke knapper, hvoraf den midterste er portør Vilh. Henriksen. Iøvrigt ses en række kendte og ukendte mænd, bl.a. fra postvæsnet og sognerådet, men som nævnt ved vi ikke, hvad anledningen til sammenkomsten har været. Hjælp til opklaring modtages med tak. OHP